

ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК СУТНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОСТІ

Марія БРАТАСЮК

*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії*

*Львівського національного університету імені Івана Франка,
м. Львів, Україна*

1. Не зважаючи на широкомасштабну агресію путінської Росії проти України, наш народ продовжує реалізовувати свої євроінтеграційні прагнення. Війна вимагає від нас максимального напруження сил і ресурсів, особливо людських, але, зважаючи на те, що путінська Росія не має намірів її припинити, бо цьому режиму це не вигідно робити, а тому війна, швидше всього, буде перманентною, відкладати вступ України в ЄС на післявоєнний період не можна. Держава продовжує працювати над тими перетвореннями, які необхідно зробити як відповідь на вимоги ЄС щодо вступу. Зокрема, низка перетворень має бути здійснена в правовій сфері. Вхід в європейський правовий простір стосується всіх складових правової реальності: і правової ідеології, правового мислення та правосвідомості, і правових інституцій, і особливо правозастосовної діяльності, всієї правової політики України. Європеїзація правової реальності – це переведення правового життя українців на європейські засади, а для цього їх, ці засади, треба прийняти, так би мовити, привласнити, присвоїти, органічно проростити в нашому праві, пронизати ними всі складові правової реальності без залишку. Нині вже не можна мислити євроінтеграцію в праві, як у 90-х чи на поч..двохтисячних як адаптацію лише українського законодавства до законодавства ЄС. Правова реальність – це цілісність, кожний елемент якої взаємопов'язаний із іншими елементами і впливає на них, вони взаємозалежні, тому адаптації має підлягати вся правова сфера.

2. Сучасна європейська демократія давно демонструє високі стандарти життя, чим вона так приваблює громадян з інших регіонів земної кулі, в тому числі українців, які, хоча і живуть в географічному європейському просторі, проте ще не завжди відчують себе європейцями, оскільки цьому стають на заваді низький рівень життя та масове порушення прав людини, тотальне безправ'я, яке ще поглибилося більше за часів нинішньої російсько-української війни. Що дозволило європейському метаетносу створити таку привабливу Європу? – Цих чинників чимало, але найперше – спосіб життя, в основі якого лежить повага і захист загальнолюдських цінностей. Вони, будучи втілені у загальнолюдських принципах права, і складають сутність європейськості. До цих цінностей, які дуже гуманістичні, належить людина, її життя, честь і гідність, її природні невідчужувані права і свободи, справедливість, правова рівність, повага до приватної власності, добросовісність, розумність, відповідальність, правопорядок,

правовладдя, народовладдя тощо. Мегапринцип верховенства права якраз і є втіленням в життя цих цінностей, закріплених в принципах права, які входять в зміст верховенства права. Ці цінності складають фундаментальні засади людського співжиття, тому мають бути непорушними і захищеними. На їх основі можливе у відповідненні взаємодії суб'єктів права, їх інтересів, які не завжди співпадають, вони сприяють створенню умов повноцінного людського життя. Європейці зуміли створити відповідні механізми захисту цього фундаментального підґрунтя свого співбуття, ствердили, вдосконалили його і продовжують робити це і нині. Всім, хто хоче доєднатися до ЄС, увійти в європейський простір, треба виробити в собі повагу до цих загальнолюдських цінностей, створити механізми їх ствердження і захисту. Без цього європейський спосіб життя, навряд чи можливий, бо він не забезпечується безкоштовним перетином кордонів країн Шенгену, а є напруженою, складною, багатогранною працею суспільства і держави, які беруть на себе зобов'язання виконати ці вимоги.

3.Європеїзація правової реальності – це довготривалий процес і найскладніше в цьому процесі навчити суб'єктів права жити по-європейськи. Створити законодавство відповідно до вимог стандартів права не так складно, як навчити суб'єктів правозастосування поважати право, його принципи і вимоги. Складність полягає в тому, що українське суспільство не позбулося стереотипу зневаги до права (не лише до закону, а до права!). На заваді цьому – українська ментальність, з якою українець «сам собі пан». Окрім цього, на заваді адаптації та євроінтеграції стає такий чинник як порушнені морально-етичні засади суспільного життя. А саме вони є основою права, і, якщо суспільство ними нехтує, право задихається, на безґрунті воно не здатне існувати. Ця руйнація морально-етичних засад дійшла нині до загрозливої межі, оскільки стосується засад національної безпеки. І українському громадянському суспільству, і державній владі необхідно негайно взятися за подолання дуже відчутного розходження між правом та морально-етичною його основою, бо, коли індивідуальні чи групові цінності стають важливішими від загальнолюдських настає колапс правового життя. Українцям не можна відкладати це завдання на потім, його треба вирішувати вже нині, не дозволяючи цьому розриву збільшуватися.

Особливої уваги вимагає в плані адаптації до *acquis* ЄС правозастосовна діяльність. На жаль, українські владні інституції, що покликані захищати загальнолюдські цінності, почасти стають порушниками загальнолюдських принципів права. Це стосується і законодавця, який звик працювати «на замовлення» (останнім часом чимало про це повідомляється в медіа), і структур виконавчої влади, яка мало дбає про справедливе ставлення до громадян, і особливо судової влади, яка так і не стала в Україні незалежною. А це означає, що порушені права людей захистити нікому.

Звісно, доки в Україні існувати олігархічний режим, сподіватися на належний захист прав українським громадянам немає достатніх підстав. Тому, очевидно, українська правова політика адаптації до *acquis* ЄС буде продовжувати бути заручницею політичного чинника.